

Naše Evropská unie – nadešel čas být odvážní, jednat a dosahovat výsledků

Návrh Sdružení bývalých poslanců Evropského parlamentu ke Konferenci o budoucnosti Evropy

Cílem tohoto návrhu, který vychází ze zpráv a dokumentů ze schůzí ze dne 22. dubna, 30. června, 12. října a 7. prosince 2021 a z bohatých a různorodých příspěvků jednotlivých členů Sdružení bývalých poslanců Evropského parlamentu, je dosáhnout široké shody v rámci Sdružení bývalých poslanců a Reflexní skupiny pro diskusi o budoucnosti Unie a vytvořit příspěvek k plenárnímu zasedání Konference o budoucnosti Evropy (dále jen „Konference“).

Úvod

„J'ai toujours pensé que l'Europe se ferait dans les crises, et qu'elle serait la somme des solutions qu'on apporterait à ces crises.“ (Jean Monnet, *Mémoires*, Paříž, Fayard, 1976, s. 488)

Nyní, v době probíhající závažné krize, je důležitější než kdy dříve, aby se Evropská unie (EU), která čelí výzvam jak zevnitř, tak vně svých členských států, zamýšlela nad svou budoucností. Bývalí poslanci Evropského parlamentu, kteří se scházejí pod záštitou Sdružení bývalých poslanců, mohou vzhledem ke své **odbornosti, zkušenostem a institucionální i politické paměti** z jediného orgánu, který je volen přímo občany EU, poskytnout názor ze zvláštního úhlu pohledu.

Konference je jedinečnou příležitostí k zamyšlení o budoucnosti EU a vedení dialogu o ní otevřeným a inkluzivním způsobem.

Domníváme se, že Konference by se měla zaměřit na široké otázky související s evropskou integrací i způsoby, jak může být EU efektivnější a zvýšit svou schopnost jednat a plnit to, co občané očekávají, a jak lépe chránit právní stát, nevyjímaje možnosti změnit Smlouvu. Doufáme také, že některé interinstitucionální otázky, jako je například budoucnost tzv. systému *vedoucích kandidátů*, budou

vyřešeny a že se poučíme z poslední krize EU, konkrétně z probíhající pandemie COVID-19.

Musíme dělat víc. Protože by tato příležitost pro EU být v budoucnu ambicióznější neměla být promarněna, chceme být jako bývalí poslanci EP odvážní.

S ohledem na tuto skutečnost jsme se rozhodli představit pět obecných zásad, kterými by se EU měla řídit při vytváření svých budoucích politik a strategií.

Dále jsme sestavili seznam 10 konkrétních návrhů týkajících se směru, kterým by se EU měla rozvíjet, nebo jinými slovy oblastí, kde je třeba podniknout kroky.

Obecné zásady:

1. Článek 2 Smlouvy o Evropské unii uvádí, že EU „je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřípustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.“ Aby byla zajištěna důvěryhodnost jak v rámci EU, tak mimo ni, neměly by být roztrženy základní hodnoty a principy Unie, jak jsou popsány výše, tím, že by se omezily na konkrétní oblasti politiky. Naopak je třeba je co nejvíce začleňovat prostřednictvím důvěryhodných a účinných donucovacích mechanismů v rámci všech opatření přijatých v EU.

2. Aby se naplnila očekávání občanů, musí existovat politická vůle poskytnout EU schopnost jednat, a to jak z hlediska pravidel (aby se předešlo patovým situacím), tak z hlediska zdrojů. To je klíčem k úspěchu Unie, jelikož se tak zaručí propojení priorit občanů s nástroji a prostředky nezbytnými v různých oblastech působnosti, čímž se zmenší nepatřičná propast mezi očekáváním a výstupy a mezi ambiciózními prohlášeními a neuspokojivými výsledky. Spíše než debatovat o tom, zda „více či méně Evropy“, by mělo být hlavní zásadou, že EU dostane to, co potřebuje, aby mohla jednat v souladu s očekáváním občanů.

3. Měly by být využity všechny nástroje a prostředky, jež jsou v současnosti ustanoveny ve Smlouvách, včetně několika možností, které doposud zůstaly

nevyužity¹. Tou je v neposlední řadě možnost změny Smlouvy, která by vždy měla mít za cíl další posílení odpovědnosti orgánů a posílení demokratického systému EU, zejména pokud jde o roli Parlamentu a schopnost přijímat rozhodnutí v Radě, čímž by se eliminovala možnost každého členského státu uplatnit právo veta.

4. Všechny iniciativy přijaté EU by měly zahrnovat její obecné politické cíle, spíše než jim odporovat. Jinými slovy, politiky EU by měly sladřovat ekonomické zájmy (tzn. růst a prosperitu) se sociální ochranou (tzn. blahobytem a kvalitním životem), a pomáhat tak k vytváření konkurenceschopného sociálně tržního hospodářství a zároveň brát v potaz vysoké standardy ochrany životního prostředí a klimatu. Zmírňování změny klimatu a přizpůsobení se této změně se skutečně stává globální výzvou, která vyžaduje celkovou restrukturalizaci našich společností, aby bylo možné zavádět udržitelnější a inkluzivnější modely. Aby EU mohla být v této oblasti i nadále lídrem, měly by jí být poskytnuty politické, právní i finanční prostředky.

5. Demokracie EU by měla být posílena na všech úrovních (místní, regionální a vnitrostátní), a to při dodržování zásady subsidiarity, prostřednictvím strukturovanější účasti jednotlivých občanů a organizací občanské společnosti a většího zaměření na transparentnost a dostupnost rozhodovacího procesu EU. Taková účast by neměla oslabit ani úlohu Evropského parlamentu a vnitrostátních parlamentů, ani volebního procesu. Naopak participativní a zastupitelská demokracie by měly být vykládány jako dva vzájemně se posilující principy. Úloha evropských politických stran by měla být posílena, zejména během voleb do Evropského parlamentu.

Konkrétní návrhy:

1. Probíhající pandemie COVID-19 nám mimo jiné ukázala potřebu větší solidarity mezi členskými státy, zejména v mimořádných situacích. Na úrovni EU by měly být organizovány mechanismy vzájemné podpory a krátkodobé pomoci v oblasti zdraví. V tomto ohledu by jako základ pro trvalejší řešení měla posloužit solidarita, která

¹ Podrobnosti o nevyužitých člancích Smlouvy viz: Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. února 2017 o zlepšení fungování Evropské unie využitím potenciálu Lisabonské smlouvy (Úř. věst. C 252, 18.7.2018). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52017IP0049>.

nahradila původní reakci členských států zaměřenou „koronacionalismus“, v kombinaci se společnými úspěchy v boji proti pandemii. Jinými slovy, nejnaléhavější otázka by měla být: Bude EU připravena, až ji zasáhne další velká katastrofa nebo krize?².

2. Ve světě, kde jednotlivé členské státy nemohou konkurovat globálním supervelmocím, jež jednájí jednostranně, by měla být v zájmu zabránění patovým situacím rozvíjena skutečná zahraniční, bezpečnostní a obranná politika EU častějším využíváním hlasování kvalifikovanou většinou v Radě (např. pro uvalení sankcí) a využitím veškerých nástrojů pružnosti ve Smlouvě včetně stálé strukturované spolupráce. Musí být vyvinuta společná operační obranná kapacita, aby EU nebo její členské státy mohly reagovat na situace nouze nebo krize (např. jako na letišti v Kábulu). Za těchto okolností by měl být posílen evropský pilíř Severoatlantické aliance (NATO). To občané od EU očekávají. Je to pouze otázka politické vůle. Posun směrem k hlasování kvalifikovanou většinou v oblasti zahraničních věcí by proměnil členské státy z aktérů s právem veta na čestné zprostředkovatele, kteří by měli být schopni dosáhnout shody na citlivých a klíčových otázkách.

3. Na základě zkušeností s nástrojem NextGenerationEU by měla být Unie schopna se dále rozvíjet vlastní zdroje a rozhodovat o nich, jako tomu je na kterékoli jiné úrovni veřejné správy. Jinými slovy by měla EU využívat fiskální autonomii, tzn. schopnost vybírat peníze na finančních trzích vydáváním dluhopisů (úvěruschopnost), a to i mimo Nástroj pro oživení a odolnost, a zvyšovat daně v rámci celé EU související s jejími pravomocemi³. V souvislosti s přezkumem

² Viz pozměňovací návrh, který předložil mimo jiné Elmar Brok během Konventu o budoucnosti Evropy (2001–2003), v němž bylo navrženo doplnění „boje proti ohrožení veřejného zdraví významného přeshraničního charakteru“ jako sdílená pravomoc EU: <http://european-convention.europa.eu/docs/Treaty/pdf/12/global12.pdf> (strana 11). Viz též odkazy na veřejné zdraví jako sdílenou pravomoc v závěrečné zprávě pracovní skupiny XI pro sociální Evropu (Brusel, 3. února 2003: <http://european-convention.europa.eu/pdf/reg/en/03/cv00/cv00516-re01.en03.pdf>), jako například „současný článek 152 [Smlouvy o fungování Evropské unie (Niceská smlouva, konsolidované znění)] by měl být rozšířen, aby Unii poskytl více pravomocí v oblasti veřejného zdraví a pokryl záležitosti, jako jsou vážné přeshraniční hrozby, přenosné nemoci, bioterorismus a smlouvy WHO“ (strana 15).

³ „Chceme-li, aby se tento revoluční balíček proměnil ve skutečný „hamiltonovský impuls“, který Evropa nutně potřebuje, musíme se pokusit udržet nasazené tempo tím, že najdeme způsob, jak prodloužit

v polovině období víceletého finančního rámce na období 2021–2027 by mělo být projednáno rozšíření nástrojů vytvořených prostřednictvím NextGenerationEU. Návrat k vnitrostátním vyrovnaným rozpočtům by měl být doprovázen zvýšeným půjčováním na úrovni EU v zájmu převzetí vnitrostátních investic. Tyto nové kroky by navíc měly být zakotveny ve Smlouvách. Kromě toho by se parlamentní kontrola ze strany Evropského parlamentu měla rozšířit nad rámec výdajů tak, aby pokryla i příjmy. Celkový rozpočet EU by měl odrážet její ambice. Není možné usilovat o ambiciózní politiky, tím spíše být odvážní v jednání, když tomu brání skromné prostředky.

4. Digitalizace by měla být inkluzivní – nikoho neopomíjet – a chránit občany EU i členské státy. EU by se měla ujmout vedení v boji proti kybernetické kriminalitě zejména ze třetích zemí. Dezinformace a šíření falešných zpráv systematicky podřívají naše hodnoty a zásady, a proto by měly být považovány za zločin proti demokracii. EU by měla pomoci zajistit bezpečný elektronický prostor pro všechny členské státy a na všech úrovních správy.

5. Je zapotřebí více evropského vzdělávání a informací zejména pro mladé generace, především prostřednictvím rozvoje vícejazyčných a digitálně dostupných pedagogických materiálů pro všechny občany, zaměřených na dějiny Evropy, založených především na nadnárodních perspektivách⁴ a zaměřených na evropskou integraci a demokratický systém EU.

6. Je třeba dělat víc pro ochranu právního státu, zejména s ohledem současné členské státy. EU nemůže věrohodně požadovat vysoké standardy a příkladné chování kandidátských zemí, natož poukazovat na nedostatky třetích zemí, pokud její vlastní členské státy nejednají v souladu s jejími základními hodnotami a zásadami. EU by proto měla vyvinout a plně prosazovat ve všech členských státech řadu nástrojů k vymáhání právního státu.

7. Geopolitická nestabilita, celosvětová soutěž o přírodní zdroje, závislost EU na dovozu energie ze třetích zemí a dopad politik v oblasti změny klimatu zdůrazňují, že

úvěruschopnost i mimo krizi a postupně převést své zdroje z vnitrostátních rozpočtových úlev na financování politik EU.“ (Alain Lamassoure, 10. listopadu 2021).

⁴ Viz např. Dům evropských dějin: <https://historia-europa.ep.eu/cs/proc-dum-evropskych-dejin>.

je potřeba skutečná energetická unie. Měly by být odstraněny překážky integrace vnitřního trhu, mělo by dojít ke koordinaci mezi vnitrostátními politikami a úloha energie by měla být začleněna do zahraniční politiky EU s cílem stimulovat obnovitelné zdroje energie v rámci EU a poskytovat cenově dostupnou energii a vysoce spolehlivé dodávky energie všem občanům a podnikům.

8. Systém vedoucích kandidátů by měl být prosazován především samotným Parlamentem. Budoucnost tohoto systému závisí primárně na ochotě Parlamentu zaujmout postoj vůči Evropské radě. V zájmu posílení systému *vedoucích kandidátů* se zvažuje zavedení nadnárodních kandidátních listin s omezeným počtem křesel, pokud by to nevedlo k vytvoření prvořadých a druhořadých poslanců. Pro nominaci a zvolení předsedy Komise je rozhodující počet křesel ve skupinách v Parlamentu, ve kterých jsou si všichni poslanci Evropského parlamentu rovni. V každém případě by měla být posílena blízkost zástupců k jejich voličům a míra, do jaké se občané s poslanci Evropského parlamentu ztotožňují.

9. Jako druhá komora normotvůrce EU by Rada měla dělat více pro zviditelnění a zvýšení transparentnosti svých jednání. Tato komora by se měla chovat jako jediný veřejný orgán, kde jsou přijímána veškerá konečná rozhodnutí, přičemž schůze by měly být otevřeny všem občanům, jako tomu je v případě Parlamentu.

10. Je zapotřebí skutečná evropská perspektiva pro země západního Balkánu⁵. Toho lze dosáhnout pouze prostřednictvím konkrétního a podrobného plánu doprovázeného striktním harmonogramem. Tímto způsobem by byla posílena podmíněnost na obou stranách: kandidátské země by věděly, co a kdy mají dělat, aby se staly členy EU, zatímco členské státy by byly vybízeny, aby splnily vyhlídky na rozšíření, na kterých se dohodly, a posílily integrační kapacitu EU, zejména při rozhodovacích procesech.

⁵ Viz např. tisková zpráva EP ze dne 25. března 2021: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20210322IPR00528/enlargement-reports-meps-fully-support-western-balkans-european-future>.

Příspěvek přijatý dne 8. prosince 2021 řídícím výborem Sdružení bývalých poslanců Evropského parlamentu ve složení:

Hans-Gert PÖTTERING, předseda

Monica BALDIOVÁ, místopředsedkyně

Jean-Pierre AUDY, pokladník

Teresa RIERAOVÁ MADURELLOVÁ, čestná tajemnice

Michael HINDLEY, člen

Brigitte LANGENHAGENOVÁ, členka

Miguel Angel MARTÍNEZ MARTÍNEZ, člen

Edward McMILLAN-SCOTT, člen

Pier Antonio PANZERI, člen

Manuel PORTO, člen

K návrhu přijatému dne 7. prosince 2021 Reflexní skupinou pro diskusi o budoucnosti Unie Sdružení bývalých poslanců Evropského parlamentu ve složení:

Hans-Gert PÖTTERING, předseda SBP a bývalý předseda Evropského parlamentu (předseda)

Enrique BARON CRESPO, bývalý předseda Evropského parlamentu a SBP (Španělsko, S&D, 1986–2009)

Elmar BROK, bývalý poslanec EP (Německo, ELS, 1980–2019)

Pat COX, bývalý předseda Evropského parlamentu a SBP (Irsko, ALDE, 1989–2004)

Monica FRASSONIOVÁ, bývalá poslankyně EP (Itálie, Zelení, 1999–2009)

Genowefa GRABOWSKA, bývalá poslankyně EP (Polsko, SOC, 2004–2009)

Zita GURMAIOVÁ, bývalá poslankyně EP (Maďarsko, S&D, 2004–2014)

Alain LAMASSOURE, bývalý poslanec EP (Francie, ELS, 1989–1993/1999–2019)

Richard CORBETT, bývalý poslanec EP (Spojené království, S&D, 1996–2009/2014–2020) (pozorovatel)

V úzké spolupráci s profesorem Stevenem Van Heckem a Elisabettou Fonckovou, generální tajemnicí Sdružení bývalých poslanců Evropského parlamentu.